

Средишњи део пресуде Хашког трибунала за "косовске злочине" чини тврдња да су Шаиновић и остали, у пролеће 1999, организовали протеривање Албанаца са Косова [1](#).

Војска и полиција су, по пресуди, смишљено и организовано, терором и принудом, изгнале 700.000 косметских Албанаца. Одбрана је извела сведоке који су порицали да је постојало организовано протеривање. Навођени су други разлози за масовно напуштање домова, попут бомбардовања НАТО и борбених дејстава и застрашивања ОВК. Суд је, међутим, одбио ову одбрану. "Нико од косовских Албанаца који су дали исказе није навео бомбардовање НАТО као један од разлога за свој одлазак, а Веће је установило да је само на једном подручју у општини Вучитрн и на једном другом подручју у општини Сува Река до покрета становништва дошло услед активности ОВК. (...)Иако је ОВК у различитим периодима и на различитим местима била снага с којом је требало рачунати, број њених припадника био је мали у поређењу с људством ВЈ и МУП. (...)Надаље, бомбе НАТО погађале су циљеве широм СРЈ, при чему је Београд претрпео највеће штете(...), а људи ипак нису тако масовно напуштали Београд или друге делове СРЈ као што су бежали с Косова. Веће стога констатује да бомбардовање НАТО није било разлог за масовно расељавање косовских Албанаца с Косова".

За мене има мало сумње у то да је било случајева протеривања косметских Албанаца из њихових домова и да су то често радили људи обучени у српске униформе. Али, озбиљно је питање да ли је тужилац успео да докаже да је иза тог чина насиља стајао разрађени план српске власти да "етнички очисти" Косово. Најпре, није наведен ни један доказ, било у виду писменог или усменог наређења, да је неко из војног или полицијског врха наредио такву акцију. Све што постоји јесте сведочење тројице припадника ВЈ да су учествовали у премештању (релокацији) становника албанских села. Тако, рецимо, сведок К-90 износи да је сељацима из околине Ђаковице наредио да привремено оду према граду, у складу са усменим наређењем које је добио од претпостављеног [2](#). Сведок К-90 изричито каже да нити наређење које је он примио, нити оно које је он издао, нису подразумевали трајно протеривање албанског становништва, поготово не у Албанију. Ово померање цивила било је искључиво последица војне процене о могућим правцима удара непријатеља. Међутим, суд је из овог сведочења узео само део који се тиче постојања наредбе о измештању цивила и такву наредбу повезао са чињеницом да је на десетине хиљада косметских Албанаца са других подручја избегло у Македонију и Албанију. Повезавши две појаве које нису морале бити у логичкој вези, суд је закључио да је постојао план државног врха да се Албанци протерају са Косова.

Још једном треба рећи да је несумњиво било случајева да су војници и полицајци у српским униформама добацивали избеглицима "идите у Албанију", или да су упадали у албанска села на Косову и наређивали им да "оду одакле су и дошли" (тј. у Албанију). Такви случајеви били су познати претпостављенима у ВЈ и МУП-у и они су их, мора се рећи, третирали амбивалентно. Некада су их осуђивали, а некада су жмурили пред њима. Али, једна ствар је недовољно оштра реакција надлежних на такве преступе локалних осветника, недисциплинованих официра и резервиста, а сасвим је друга тврдња да су војна и полицијска команда, заједно са политичким врхом, све то смишљено радиле како би протерале Албанце са Косова. Ово прво је објективна одговорност, ово друго криминална завера. Ако би суд узео елементе објективне одговорности као истозначницу са криминалном завером, то би значило и да је протеривање Срба са Косова 2004. резултат "злочиначког удруживања" команданата НАТО, Косовског заштитног корпуса и УНМИК-а. Нисам сигуран да би било ко из Трибунала пристао на ту консеквенцу.

Једноставно, криминална завера политичког, војног и полицијског врха у овом случају ипак није доказана. Нису нађени стенограми, попут оних Туђманових, о "чишћењу" непожељног живља, нису нађена наређења, нису нађени сведоци... Утврђено је постојање појединачних ратних злочина и утврђено је постојање избеглица. Спорно је, међутим, да је суд све те поједине злочине повезао са свим избеглицима и тако успоставио узрочно-последичну везу, која је по њему главни доказ да је иза свега стајала "злочиначка организација" српских генерала, полицајаца и политичара.

Да би могао да покаже да су косовске избеглице систематски, у стотинама хиљада, произвођене као резултат завере, суд је одбацио сва друга објашњења ове несрећне појаве. Та објашњења су говорила да је значајан део избеглиштва био последица НАТО бомбардовања, смишљеног стварања "хумантиране катастрофе" од стране ОВК и ратних дејстава свих сукобљених страна. Сваки рат рађа избеглиштво, тим веће што су ратна дејства ближа. Немачки продор кроз Ардене, 1940. године, покренуо је 1,2 милиона Белгијанаца из њихових домова [3](#). Иако су ракетирани и Београд и Нови Сад, ипак је бомбардовање Србије било најжешће на Косову. Такође, припадници ОВК су се окористили америчким бомбама да појачају нападе на српску војску и полицију. Док се у Београду, између две сирене, рат није превише осећао, Косово је горело. Зато није чудо да су са Косова људи више бежали него из Београда.

Посебан "допринос" хуманитарној катастрофи дао је ОВК притиском на албански живаљ да оде у избеглиштво. То је била стара тактика ове терористичке организације, позната још из сукоба 1998. У лето те године, наиме, јединице ОВК почеле су да улазе не само у албанска села, већ и у варошице са албанском већином, и да у њима, без много отпора, успостављају своју власт. Када је, током јула и августа, уследила

противофанзива српских снага, ОВК се повлачио присиљавајући целокупно становништво "слободне територије" да оде у избеглиштво. Најбољи пример тога биле су борбе за две метохијске варошице од по петнаестак хиљада становника: за Ораховац и Малишево. Малишево, које је дотле већ било испражњено од Срба, ОВК је заузео без борбе, док се у Ораховцу мала српска заједница четири дана успешно бранила. Када је браниоцима пристигла помоћ, ОВК се повукао из варошице у правцу Малишева. Али, са собом је повукло и целокупно албанско становништво. Четири дана доцније Срби улазе и у Малишево. Међутим, уместо тридесетак хиљада људи (укључујући и избеглице из Ораховца), полиција тамо затиче свега троје житеља!

Слична слика се, те 1998. године, понављала широм Косова. ОВК је улазила у неко насељено место и проглашавала његово "ослобођење". После извесног времена долазила би полиција да поврати место. Онда би се ОВК повукао, а за њим би пошло и готово целокупно албанско становништво. На Косову је, током јула 1998, према подацима УНХЦР, већ било око 100.000 избеглица. Албанска пропаганда је тврдила да сви ти људи беже "од српских ратних злочина". Појавила се, рецимо, фантастична прича америчког новинара Роја Гатмана и немачког журналисте Ерика Ратфелдера о некаквој масовној гробници код Ораховца. Тамо је, наводно, било затрпано 567 тела, међу њима и четрдесеторо деце. "Нова Сребреница" се, међутим, убрзо показала као превара. Испоставило се да су новинари своју причу брзоплето засновали на исказу само једног сведока, Албанца, и да међународни посматрачи на означеном месту нису пронашли ништа.

Уопште, јасно се показало да "хуманитарна катастрофа", у лето 1998, није била резултат никаквих "полицијских злочина", већ пропаганде акције ОВК. Избеглице су тада једноставно коришћене као средство притиска на западне владе да се НАТО умеша у косовски сукоб. У једној традиционалистичкој заједници каква је она косметских Албанаца, са снажном рођачком повезанošћу и чврстом друштвеном лествицом, утицајна и задрта организација као што је ОВК једноставно је становнике читавих варошица и села држала у беспотребном избеглиштву. Шта ако се при том неко дете разболи, а неки старац умре? "Ми смо израчунали да бисмо могли да изгубимо око 300.000 људи да бисмо остварили независност Косова, али смо закључили да се то може поднети", својевремено је изјавио Бардуљ Махмути, званични представник ОВК за иностранство (Време, 19. септембар 1998, стр. 19).

Такво безобзирно произвођење патњи цивила у политичке сврхе ОВК је демонстрирала не само те, 1998. године, већ и доцније. Запањујуће је да је Трибунал ову чињеницу, која објашњава бар део избеглиштва из 1999. године одбацио под изговором да албански сведоци за њу нису дали никакву потврду. Па наравно да нису! Зар Трибунал стварно не зна како су прошли сведоци Харадинајевих злочина? Зар Трибунал стварно

не зна да се са албанским сведоцима са Косова, пре доласка у Хаг, систематски "радило", како би сви испричали пожељну и непротивречну причу?

И још једном, на Косову је 1999. свакако било ратних злочина, између осталих и злочина протеривања. Одузимање личних докумената неким избеглицама, на граници, такође је показивало жељу власти да отежа повратак Албанаца на Косово, након смиревања ратних дејстава. Али, злоупотреба и коришћење ситуације је једно, а завереничко произвођење ситуације је ипак нешто сасвим друго. Током рата 1999. немачки министар одбране Рудолф Шарпинг тврдио је да располаже доказима о наводном српском плану 'Потковица', који за циљ има етничко чишћење Косова од Албанаца. После рата је, међутим, утврђено да је у питању чиста пропагандна измишљотина, па је чак откривено да је сам назив 'Потковица' сковао немачки пуковник Карл Гунтер фон Кајдаци [4](#). Када човек чита пресуду Трибунала јасно се види његово уверење да је 'Потковица' ипак постојала. Иако нису нађени никакви докази за постојање таквог фантомског плана, Трибунал га је смело реконструисао из различитих догађаја. Такву реконструкцију сме себи да дозволи неки новинар, па и историчар. Али, када суд крене да се тиме бави, он тиме почиње да личи на оне совјетске трибунале из тридесетих година 20. века, који су са лакоћом откривали најчудовишније завере.

Цела ова доста натегнута конструкција са "удруженим злочиначким подухватом" ради "етничког чишћења Косова од Албанаца", несумњиво ће бити употребљена да би се накнадно дао легитимитет НАТО бомбардовању Србије. Као што је на почетку рата изјавио председник САД Клинтон, "ми покушавамо да ограничимо његову (Милошевићеву – А. С.) способност да однесе војну победу и да започне етничко чишћење и покољ невиних људи" [5](#). Дакле, Србија је нападнута да би се Милошевић спречио у плану да изврши "етничко чишћење" и "покољ" косметских Албанаца. Али, ако би се показало да није било никаквог таквог плана, тиме би отпао главни разлог за напад на Србију.

Такво оправдање за кршење међународног поретка некаквим планом етничког чишћења доиста је било јединствено. Оно је један преступ, као што је агресија, оправдало тврдњом да Србија намерава да изврши неки други преступ. То би било исто као када би полицајац опалио шамар пешаку који, док семафор показује црвено свело, иде ка пешачком прелазу, оптуживши га да има намеру да на недопуштен начин пређе улицу. Свако ће рећи да је тако нешто бесмислено и морално неприхватљиво. Зато се полицајац толико и напрегао да докаже да је онај пешак, кога је ошамарио, заиста намеравао да пређе улицу на црвено. Хаг је, овом пресудом, дао *ex post facto*

оправдање за НАТО напад на Србију. Пошто је "доказано" да је током априла и маја 1999. Милошевић етнички "чистио" Косово, тиме је, ретроспективно, оправдано

отпочињање НАТО бомбардовања, у марту исте године. НАТО главешине су, дакле, само антиципирале будуће догађаје и зато напале Србију!

Да ово није једина фантастична конструкција у овом процесу види се и по томе што је тужилаштво тврдило да је Милан Милутиновић намерно опструисао преговоре у Рамбујеу, како би Србија наставила рат и етничко чишћење Косова! Суд је ову фантастичну тврдњу ипак одбацио, али је прихватио ону да је за кршење "октобарског примирја", које је било увод у рат, првенствено крива српска страна. Реч је о споразуму Милошевић-Холбрук, од 13. октобра 1998, којим се Србија обавезала да са Косова повуче све полицајце и војнике који су тамо дошли након фебруара 1998. Повлачење и примирје надгледало је две хиљаде ненаоружаних посматрача ОЕБС-а. За одржање мира, као и за безбедност посматрача, одговарала је Србија, и то под претњом бомбардовања. Међутим, никаква одговорност за мир, нити ма какве казне нису биле предвиђене за ОВК као другу страну у сукобу [6](#). Зато је гласноговорник ОВК Бардиљ Махмути и смео да каже да се ОВК не осећа обавезним овим споразумом. Пет дана доцније, ОВК је убила тројицу полицајаца у селу Орлате, код Глоговца.

Уопште, чим се полиција повукла ОВК је одмах почела да застрашује политичке противнике и терорише српско становништво. Најомиљенији начин биле су отмице, које су се завршавале свирепим мучењима до смрти. Рецимо, Гојко Јефтић, из Сувог Дола, и Драги Ковачевић, из Митровице, цивили без икакве везе са српским снагама безбедности, отети су, крајем 1998. године, дуго касапљени тупим предметима и сечивима, а затим убијени из аутоматског оружја. Слично је било и у случају двојице полицајаца, Дејана Ђатлова и Илије Вујошевића. Учестали су и прави терористички напади на цивилно становништво. Тако су двојица маскираних нападача, 14. децембра 1998, пуцали на ученике пећанске гимназије, који су седели у кафеу. Убијена су шесторица младића: Иван Обрадовић (15), Драган Трифовић (17), Зоран Станојевић (17), Светислав Ристић (17), Вукосав Гвозденовић (18) и Иван Радевић (25).

Српске снаге безбедности свакако нису могле да мирно посматрају како ОВК изводи терористичка дејства и шири "слободну територију", па су почеле са интервенцијом. Иако су полицијске акције, укључив и ону у Рачку, биле само одговор на тероризам ОВК, Србија је оптужена да је она крива за кршење примирја. Такву оцену западне ратне пропаганде сада је, како видимо, преузео и Трибунал. Пошто се Рачак ипак показао као недовољно добар изговор за рат, створена је конструкција о "кршењу октобарског примирја" као стварном *casus belli*. НАТО напад 1999. је сада потпуно легитимисан.

Све у свему, када чита ову пресуду човек не може да се отме утиску да је њен политички контекст једноставно прогутао правни садржај. Ратна пропаганда једне стране проглашена је правном и историјском истином. Злочини који су се десили на Косову једном спекулативном конструкцијом директно су приписани осуђеним генералима и политичарима, а посредно и држави Србији. Иако ти функционери свакако сnose део објективне одговорности за њих, Трибунал је отишао корак даље и закључио да су злочини непосредни учинак завере осуђених. Таквом претераношћу и драконским казнама Трибунал је осуђене учинио жртвама, а не кривцима за преступе или за (не)чињење. Трибунал је успео да једном пресудом нанесе штету не само правди, већ и историјској истини. Хоће ли бити веће штетне последице првог или другог показатеља тек време које долази. Али, да ће Србија ово пресудом бити проглашена главним кривцем за рат 1999. и главним злочинцем у том рату, то је нешто што је већ сада веома, веома јасно.

1. http://www.icty.org/x/cases/milutinovic/tjug/bcs/090226bcs_sazetak_presude.pdf [^] 2. <http://www.icty.org/x/cases/milutinovic/tjug/en/jud090226-e2of4.pdf>

, стр. 60 и даље.

[
^
_]
]

3. Johnstone, Diana (1999): "Колективна кривица и колективна невиност", НАТО агресија на СР Југославију '99, Зборник радова са међународног симпозијума, Нови Сад, 15-16 октобар 1999. Нови Сад: Удружење за правну теорију и праксу, стр. 387-406; стр. 402.

[
^
_]
]

4. <http://www.nin.co.rs/2002-07/18/24142.html>

[
^
_]
]

5. наведено према: Вуковић, Данило (1999): "Fiat iustitia et pereat mundus", Социолошки преглед, год. XXXIII, бр. 3-4, стр. 307-323; стр. 310.

[
^
_]
]

6. Хаџић, Мирослав (2000): Безбедносни донети НАТО интервенције на Косову. Београд: Центар за антиратну акцију, стр. 43.

[
^
_]
]